

A Károlyi István Gyermekközpontról

A Károlyi István Gyermekközpontot – régi s ma még talán ismertebb nevén, a Fóti Gyermekvárost – 1957-ben hozták létre az állami gondoskodásba kerülő gyerekek gondozására, nevelésére.

Ezerkilencszázötvenhét november 15-én száz „honfoglaló” gyerek költözött be a nemzeti értéként számon tartott klasszicista stílusú fóti Károlyi-kastélyba. A kor viszonyaihoz képest nagyszabású építkezés eredményeként a 60-as évek elejére egy kilencszáz fő befogadására alkalmas összetett felépítésű, komplex nevelő intézmény jött létre. Óvodák, kollégiumok, általános és középiskola, könyvtár, mozi- és színházterem, gyermekkórház, konyha, mosoda, strand és sok minden más biztosította a családjukból önhibájukon kívül kikerült gyerekek részére a boldog gyermekort. A fallal körülvevett városban minden rendelkezésre állt, ami a gondozáshoz, neveléshez, a gyerekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének előkészítéséhez szükségesnek látszott. Az intézmény kivételes helyzetet foglalt el a hazai nevelőotthonok, iskolák körében. Nagysága, összetettsége, „kirakat”-jellege sok tekintetben kedvező helyzetet teremtett a nevelő munkának.

A nyolcvanas évek közepén megkezdődött s az évtized végén robbanásszerűen lezajlott társadalmi változások szükség-szerűen vetették fel a nevelőotthoni munka megújításának követelményét. A nemzetközi tapasztalatok, a tudományos kutatások eredményei egybehangzóan követelték a hagyományos kollégiumi kiszolgáló-ellátó nevelés felváltását. Ez a nevelési rendszer ugyanis a családjuk nélkül felnövekedő gyerekeknek nem biztosította, nem tudta biztosítani mindazt, ami az önálló életvezetéshez, a felnőttkori boldoguláshoz szükségesnek mutatkozott.

1990-ben kezdődött meg Fóton a lakásotthonos-családszerű nevelés feltételeinek és gyakorlatának kialakítása. Abból indulunk ki, hogy a vér szerinti család hiányá-

ban – állami gondozásban, nevelőotthonban – nevelkedő gyerekek gondozása és nevelése úgy közelíthető feltételeiben, folyamatában és eredményében a természetes helyzethez, ha az állami gondoskodás – intézeti nevelés – megkísérli pedagógiai-lag reprodukálni a természetes családok működését. Ennek alapfeltétele, hogy a gyerekek valódi lakásokban lakjanak, a gyerekcsoportok összetétele olyan legyen, mint a családokban élő gyerekeké, a csoportoknak legyen saját „jövendelmük”, melyből önállóan gazdálkodva látják el magukat, mindennapi tevékenységük rendszeres a családok életét mintázza.

Ma a Károlyi Gyermekközpontban több mint 300 gyerek él 30 családszerű, 8–12 fős, vegyes nemi és életkori összetételű csoportban. A lakások, melyek a csoportok közvetlen életterét adják, 100–120 négyzetméteresek, s rendelkeznek minden adottsággal, ami az önálló életvitel alapjainak elsajátításához szükséges. A gyerekek a mindennapi gyakorlatban tanulják meg és gyakorolják az életvezetési technikákat, szokásokat, normákat. Az iskolai és az otthoni tanuláson kívül idetartozik a bevásárlás, főzés, mosogatás, takarítás, mosás, a lakás előkertjének gondozása, az egyéni és családi jellegű ünnepek, a beteg csoporttárs gondozása, az együttélési szabályok elsajátítása és az együttes élmények sokasága. Egy-egy gyerekcsoportban egy pedagógus, két nappali szolgálatos gyermekfelügyelő és egy éjszakás gyermekfelügyelő dolgozik, szervezi, irányítja a gyerekek tevékenységét, segíti őket mindennapjaikban. A csoportok „jövendelmé” a gyerekekért a nevelő által a költségvetésből biztosított ellátmány. Ez ma 7100,- Ft/fő/hó. Ebből a pénzből kell a csoportban élő gyerekek étkezését, ruházását biztosítani, a ta-

nulás anyagi, a lakás-üzem dologi feltételeit – a rezsi költségek kivételével – biztosítani, a lakás berendezései, felszerelése javításának, pótlásának, fejlesztésének fedezetét megspórolni, azaz minden, a gyerekekkel, a lakással kapcsolatos kiadást fedezni. Ebben még a nyári nyaralás költségei is benne vannak! A csoportok életének minden mozzanatában csaknem teljes a nevelő és a gyerekek döntési szabadsága, de minden döntés anyagi következményét maga a csoport viseli. A gazdálkodás komoly pedagógiai feladat. De nem mondhatunk le erről, hisz a gyerekeknek gazdálkodni is meg kell tanulniuk, s más módon, mint „élesben”, nem lehet ezt a feladatot megoldani.

A Gyermekközpontban a nevelőotthoni csoportok mellett az intézmény szervezeti keretein belül óvodai fejlesztő csoport, önálló, tizenhattantermes általános iskola, összetett profilú középiskola, a nevelőmunkást segítő Szakértői Csoport működik, saját gazdasági-műszaki ellátó szolgálatunk van. A mi felelőségünk a Károlyi-kastély és a hozzá tartozó park fenntartása is.

A Károlyi Gyermekközpont a Népjóléti Minisztérium által fenntartott intézmény. 1993-ban létrejött a Károlyi István Gyermekközpont Növendékeiért Alapítvány, amely segíti az intézmény törekvéseit, támogatja a rászoruló fiatalokat.

Fábray Béla

A kisegítőől a második diplomáig

Az alábbi hármas interjúban olyan cigány értelmiségieket faggattam iskolai élményeikről, akik munkájuk révén később is kapcsolatban maradtak az oktatással. Riportalanyaim: L. Márta két éve végzett a zsámbéki tanítóképző főiskolán, idén pedig az ELTE TFK magyar szakán. Tanítónőként dolgozott egy VIII. kerületi iskolában, nyaranta cigány gyerekeket táboroztatott. Jelenleg első gyermekével van otthon. L. Gyula Márta bátyja, szintén előbb tanítóként végzett, majd beiratkozott az ELTE TFK magyar szakára. Tanárként dolgozik abban a vidéki iskolában, ahol maga is tanult. S. Imre Tündérhegyen végzett mint szociális asszisztens, és most készül a pécsi egyetem szociális-személyügyi szervezői szakára. Szervezi az iskolai szociális munkások hálózatát. Rendszeresen operatőröködik, munkáit a TV Cigány Magazinja is felhasználta. Ismereteit egy operatőri kurzuson szerezte. Az interjú 1994-ben, az ELTE Tanárképző Főiskolai Karán készült.

SI: Szekszárdon születtem, elég rossz körülmények közé. Egy beás cigányok lakta telepen nőttem fel, anyám második házasságában. Nevelőapám két éve halt meg. Jól megvoltunk. Rengeteget dolgoztunk együtt, a kapcsolatunk nagyjából ennyiből állt. Kiseb koromban is mindig kiadta a munkát, és nekem el kellett végeznem. Tiszteltem őt. Édesanyám háztartásbeli, nevelőapám a helyi térszben volt takarmányozó.

V: Volt mindig munkája?

SI: Volt. Beköltöztünk a faluba, vettünk egy kis parasztházat. Akkor aztán lebontottuk, OTP-kölcsönt vettünk fel, és építettünk. Öten vagyunk testvérek. Kettő

az első házasságból. A nevelőapától született egy ikerpár. Az egyik közülük most érettségizett és továbbtanulni készül. A többiek szakmát tanultak; az egyik esztergályos, a másik épületszerkezet-lakatos, a harmadik villanyszerelő.

V: Meddig laktál otthon?

SI: Egészen a katonaságig.

V: A szüleid pártolták a ti tanulmányaitokat?

SI: Ahogy tudták, a maguk módján.

V: Milyen tanítói voltatok?

SI: Nagyon rossz, verekedős gyerek voltam. Az iskolában nem tudtak mit kezdeni velem. Már az első félév után kisegi-